

Beleid of stabiliteit?

Nog niet eerder heeft een beleidsmaatregel zo'n positieve invloed op de investeringen gehad als de afschaffing van de WIR. In één weekend werd er meer geïnvesteerd dan anders in weken. Toch waren de werkgevers niet blij met de afschaffing van de WIR. Het VNO verkondigde luid dat het vertrouwen van de ondernemers in het kabinet door deze maatregel ernstig was geschaad en eiste onmiddellijk volledige compensatie voor het verlies aan subsidies. En dat was nogal wat, gezien de enorme overschrijdingen die de WIR de laatste jaren heeft veroorzaakt. De regering is voor deze eis gezwicht, maar het is de vraag of daar nu wel zo veel reden voor was.

De WIR is een jaar of tien geleden ingevoerd om de bedrijfsinvesteringen te stimuleren en te sturen. Door de afschaffing van allerhande toeslagen is het sturingselement in de loop van de tijd verdwenen. Het stimulerings-element is gebleven. Het idee is dat als de overheid meebetaalt, ondernemingen eerder tot investeringen zullen overgaan. Investerings die normaal niet rendabel zouden zijn kunnen door middel van een investeringssubsidie over de streep worden getrokken. Het is echter de vraag of een generieke subsidie als de WIR wel zo'n effectief instrument is. De overheid subsidieert immers niet alleen de marginale projecten, maar ook alle investeringen die zonder WIR ook wel zouden zijn gedaan. Veel WIR-premies zijn uit dat oogpunt dus weggegooid geld. Bovendien was de WIR een typische open-einde-regeling. De uitgaven aan de WIR waren afhankelijk van het niveau van de bedrijfsinvesteringen, een variabele waarop de overheid nu eenmaal weinig invloed heeft.

De afschaffing van de WIR vormt een logisch onderdeel van de politiek van het kabinet. In het algemeen wordt immers gestreefd naar een kleinere, beheersbare overheid. De overheid moet zich niet overal mee bemoeien, maar waar mogelijk de zaken aan de markt overlaten. Dit betekent dat regelingen die hun doel voorbij schieten of de werking van de markt frustreren moeten worden afgeschaft. Om de beheersbaarheid van de openbare financiën te bevorderen is bovendien het mes gezet in open-einde-regelingen, dat zijn regelingen waarvan de overheid de omvang van de totale kosten niet in de hand heeft. De ondernemers hebben met deze politiek altijd hun instemming betuigd. Meer dan eens hebben zij hun zorgen geuit over de omvang van de collectieve sector en de slechte toestand van de openbare financiën. Met wat minder boter op het hoofd zouden zij dus moeten erkennen dat de WIR het schoolvoorbeeld was van een regeling die in aanmerking kwam om te worden afgeschaft.

De ondernemers beschouwden de WIR echter als een verworven recht. Hun vertrouwen dat de WIR niet zou worden afgeschaft kwam voort uit het regeerakkoord, waarin een passage was opgenomen dat de WIR in deze kabinetsperiode zou blijven gehandhaafd. Nu wordt een regeerakkoord niet gemaakt om ondernemers dingen te beloven. Het is een overeenkomst tussen coalitiepartijen over de te voeren politiek, waarvan zij in onderling overleg kunnen afwijken zonder dat ze anderen dan elkaar daarover verantwoording schuldig zijn. Men vraagt ondernemers ook niet zich voor een pe-

riode van vier jaar exact vast te leggen op een bepaald beleid. Wanneer de omstandigheden veranderen moet daarop worden ingespeeld, en dat is precies wat de overheid heeft gedaan. De overschrijdingen als gevolg van de WIR liepen volstrekt uit de hand en afschaffing van de regeling lag dan ook alleszins voor de hand.

Het is daarom ook niet goed te begrijpen dat de regering de ondernemers vlak na het afschaffen van de WIR compensatie heeft toegezegd voor het verlies aan subsidiegelden. Dat is ook niet gedaan bij andere groepen die door bezuinigingen zijn getroffen. De chaos werd bovendien compleet toen de regering de toezegging om de vennootschapsbelasting te verlagen en de werkgeverspremies kinderbijslag over te nemen introk om de tegenvaller bij de WIR toch nog op de werkgevers te verhalen. Vorige week kwam als compromis uit de bus dat de eerdere toezeggingen van de regering gestand werden gedaan, en dat de ondernemers de tegenvaller bij de WIR financieren door een gedeelte van de werknemerspremies over te nemen. Een staaltje van hogere economische rekenkunde waarbij het gedoe om koopkrachtplaatjes in het niet zinkt.

Het gevaar van de oplossing die nu is gekozen is dat zij een precedentwerking heeft. In het kader van de verdere sanering van de overheidsuitgaven en van de Europese eenwording zullen nog tal van regelingen komen te vervallen. Een dergelijk beleid wordt nodeloos gecompliceerd wanneer telkens compensatie moet worden geboden voor verlies aan subsidies. Het is bovendien niet nodig. Het geld dat door het afschaffen van regelingen wordt uitgespaard verdwijnt niet. Het komt in de vorm van lastenverlichting of andere overheidsuitgaven ten goede aan burgers en bedrijven. Per saldo vindt slechts een herschikking van middelen plaats in een richting die de economische efficiency bevordert. Vanuit macro-economisch gezichtspunt is de samenleving beter af.

Belangrijker is het argument dat plotselinge beleidswijzigingen het vertrouwen van de ondernemers schaden, waardoor de onzekerheid toeneemt en de investeringsgeneigdheid afneemt¹. In het algemeen lijkt dat een juiste constatering. De overheid is een belangrijke partij in de economie. Anderen stemmen hun beslissingen af op de wetten en regels die de overheid uitvaardigt. Als die van de ene op de andere dag veranderen kan dat schade opleveren voor degenen die hun beslissingen op de bestaande wetgeving hebben gebaseerd. Politieke stabiliteit is dus een belangrijke voorwaarde voor economische groei. Maar dit soort redeneringen moet niet al te ver worden doorgetrokken. De overheid kan immers moeilijk tot in de eeuwigheid de zaken op haar beloop laten omdat anders wel eens het vertrouwen van bepaalde groepen zou kunnen worden geschonden. Politieke stabiliteit is van belang, maar er moet enige speelruimte voor het beleid overblijven.

M.A. Langman

1. Vgl. R.H.J.M. Gradus, Hoe betrouwbaar is de overheid, *ESB*, 3 augustus 1988, blz. 720.